

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director : DEM. I. DOBRESCU
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE :

TR. ALEXANDRESCU <i>Avocat, Direct. Contenc. B-pei G-le a Țărei Românești</i>	ALEX. CERBAN <i>Profesor la Facultatea de Drept, București</i>	IOSEF G. COHEN <i>Avocat</i>	GR. CONDURATU <i>Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat</i>	RENÉ DEMOGUE <i>Profesor la Facultatea de Drept din Paris</i>
V. DONGOROZ <i>Dr. în Drept din Buc. Profesor Universitar, Avocat</i>	ALFRED JUVARA <i>Avocat</i>	Dr. ȘTEFAN LADAY <i>Fost Magistrat jurisconsult în Cluj</i>	D. NEGULESCU <i>Profesor la Facultatea de Drept, București</i>	I. GR. PERIETEANU <i>Avocat</i>
C. STOEANOVICI <i>Dr. în Drept din Paris Avocat</i>	GR. TRANCU-IAȘI <i>Ministru al Muncii Avocat</i>	P. VASILESCU <i>Dr. în Drept din Paris Avocat</i>	AL. VELESCU <i>Dr. în Drept din Buc. Avocat</i>	ALBERT WAHL <i>Profesor la Facultatea de Drept din Paris</i>

Secretar de redacție: E. C. DECUSARĂ, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticel Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris : EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați, Paris

Membrii corespondenți pentru Polonia : EMIL ST. RAPPAPORT, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia

ABONAMENTUL	APARE ODATĂ PE SĂPTAMANA	Redacția și Administrația
Un an. p. B-ci, Case com., Autorit. 1400lei	În lunile Iulie și August	București, Strada Artei Nr. 5
" Avocați 1000 "	Apare odată la două săptămâni	Lângă Palatul Justiției
" Magistrați 800 "		TELEFON 13/29
6 luni prețul de sus pe jumătate	Abonamentele se plătesc totdeauna înainte	

E R R A T Ă

În studiul d-lui Dr. Marco I. Barasch : *Dreptul sindical și funcționarii publici*, publicat în numărul trecut, a se citi la pag. 343, coloana II, rândul 6 : „In rezumat deci, în actuala stare legislativă, lucrătorii Statului, Județelor, Comunelor și Stabilimentelor publice se pot grupa în conformitate cu legea sindicatelor profesionale, amendată în 1924 și 1927, iar funcționarii publici în conformitate cu legea persoanelor juridice din 5 Februarie 1924”.

S U M A R

— *Despre Paternitate și Filiațiune* (Referat făcut Consiliului legislativ asupra reformelor de adus Codului Civil), de Prof. Al. Cerban ;

JURISPRUDENȚA :

- Curtea de casație s. II : *Ilie Târțan, recurs penal* (Nedepunerea motivelor în termen. Sancțiune. Dreptul Curții de Casație în materie penală cu privire la invocarea din oficiu a motivelor de casare. Înțelesul art. 36 și 37 din noua lege a Curții de Casație) ;
- Curtea de apel Chișinău secția II : *Fihman cu Goldemberg* (Cerere de suspendarea executării, considerată ca un accesoriu al declarațiunei de recurs, este admisibilă ; asemenea este admisibilă, considerată ca o contestație la executare), cu o Notă de avocatul Const. Teodorescu ;
- Trib. Buzău s. II : *C. C. Dumitriu cu Soc. an. Goetz & Co.* (Adjudecare. Simulațiune. Dacă tutoarea legală avea capacitatea să facă o închiriere mai mare de 5 ani ? Minor. Nullitate. Dacă Soc. anonimă, adjudecatară, era capabilă să dobândească imobile rurale ? Art. 401 Pr. civ. ; Art. 7 al. 5 Constituție ; Art. 112, 185 și 122 C. com.) .

Despre Paternitate și Filiațiune

Referat făcut Consiliului legislativ asupra reformelor de adus Codului Civil

Familia prezintă această particularitate care o diferențiază de celelalte instituțiuni juridice și o caracterizează în decursul timpului și în diferitele medii sociale, că constituirea și organizarea ei sunt mai mult produsul moravurilor decât rezultatul unei activități libere din partea legiuitorului.

Această particularitate se explică prin faptul că nu există o instituțiune socială care să fie în legătură mai strânsă cu sentimentele, conștiința și sufletul omului așa cum le au plămădit ideia religioasă, ideia morală și civilizația în genere a societății.

De aci urmează că regulile relative la organizarea familiei la măsurile de apărare și drepturile recunoscute filiațiunei legitime ca și rolul și protecțiunea acordată mamei naturale și copilului natural în cercul familiei, nu trebuie să constituie o construcțiune juridică arbitrară a legiuitorului, ci să fie expresiunea complexului de sentimente și credințe care corespund la un moment dat al evoluțiunei sociale, concepțiunei pe care societatea o consideră ca fiind la baza organizării familiale ; cu alte cuvinte în această materie, libertatea de inițiativă și acțiune a legiuitorului este mai redusă fiindcă el trebuie să se inspire din moravuri și să modeleze activitatea sa după evoluția moravurilor.

Dar dacă este adevărat că misiunea legiuitorului în această materie, mai mult decât în orice alta, este de a observa moravurile pentru a le aplica o reglementațiune juridică adecvată, nu-i mai puțin

A apărut în editura „Cugetarea” DREPTUL, FALIMENTAR ROMAN de d-l Prof. Mihail Pașcanu. Vol. cuprinde 780 pagini. Prețul 500 lei.

adevărat că această misiune trebuie exercitată cu discernământ.

În adevăr moravurile nu sunt nici uniforme nici neschimbate căci ca și celelalte întocmiri sociale ele sunt supuse la legea generală a evoluțiunii.

Evoluțiunea moravurilor ca și a instituțiilor juridice este determinată de idealul către care năzuște mereu sufletul omenesc, ori care ar fi întreprinderile și opririle pe care le suferă în mersul său ascendent, ideal care este inspirat de noțiunea utilității și de ideea justiției.

Așa fiind intervențiunea legiuitorului pentru a reglementa familia nu va fi inutilă și nu va avea un caracter pasiv, căci prin felul cum va aprecia și sancționa moravurile variate și în curs de transformare, el va deveni un factor care influențează conștiința publică și deci un element activ în evoluțiunea moravurilor.

În complexitatea crescândă a raporturilor sociale, din frământarea ideilor și mai ales din ciocnirea pasiunilor se creiază în mediul social anumite situațiuni și se produc anumite fapte care punând într-o lumină vie unele neajunsuri și lipsuri ale organizațiunii sociale, zguduie opiniunea publică făcând-o să iasă din starea de inerție și să sfarme cadrele strâmte în care erau închise regulile moralei și dispozițiunile legii, pietrificate prin tradiție pentru ca astfel morala care trebuia să fie la baza acțiunilor omenesti și a întocmirilor sociale, să-și capete dezvoltarea ei firească.

Astfel pe deoparte literatura prin dramaturgi și romancieri este capabilă prin emoțiunea pe care o deșteaptă în public, analizând anumite probleme sociale, să pună în evidență care este starea ideilor la un moment dat sau să provoace chiar o anumită mișcare de idei făcând să reiasă iminența unor anumite pericole necesitatea unor anumite preocupări și urgența unor anumite reforme; pe de altă parte pe când asemenea idei noi sunt puse în discuțiunea publicului, admise de unii, contestate de alții și excluse de inerție și tradiție, se întâmplă deodată că ele ies din domeniul discuțiilor abstracte și se concretizează într-o realitate palpabilă și vizibilă transformându-se într-o faptă omenească care prin natura și efectele ei fiind incompatibilă cu starea socială existentă, produce un antagonism pe care societatea trebuie să-l rezolve.

Or, rolul legiuitorului este de a ține seamă de asemenea fapte și curente de opiniuni care se formează în sânul societății și să dea situațiunilor create, deslegarea potrivită cu evoluțiunea necesară.

Legiuitorul codului civil francez a ținut seamă de cele 2 tendințe care constituie esența vieții sociale „tendința de conservare și cea de progres” și a dat astfel operei sale un caracter eclectic.

În adevăr în ce privește în special constituirea familiei, el se găsește pe de o parte în fața obiceiurilor și moravurilor tradiționale ale vechiului drept

și pe de altă în fața reformelor legislative realizate de epoca revoluționară care s'a inspirat din idealul individualist și egalitar al filozofilor secolului al 18-lea.

În fața acestui dualism, codul civil încearcă o tranzație între moravurile tradiționale și dispozițiunile dreptului revoluționar, ori de câte ori aceste dispozițiuni păreau a fi pătruns în moravuri sau cel puțin de câte ori idealul pe care acele dispozițiuni aveau de scop să-l realizeze i se păreau a fi pătruns în conștiința publică (1). Spre deosebire de dreptul din epoca revoluționară care dorea să reformeze familia după concepțiunea ideală pe care și-o făurise, codul civil se mărginește să unifice și să consființească regulile constante și sigure ale vechiului drept, normele definitiv constituite, fără să încerce a se substitui doctrinei și jurisprudenței în opera lor de adaptare progresivă a dreptului la evoluțiunea moravurilor; el n'a încercat să determine un anumit curent sau să accelereze evoluțiunea instituției într-o anumită direcțiune.

Legiuitorul codului civil a ținut seamă de deosebirea stabilită sub influența religiei și a moravurilor în vechiul drept între familia legitimă și cea naturală.

Pe când familia legitimă, prin drepturile recunoscute șefului familiei și spiritul de solidaritate care însușea membrilor ei, constituie o forță morală și economică destinată să mențină situațiunea socială a grupului în interesul tuturor membrilor și să creieze pentru copil mediul potrivit pentru dezvoltarea personalității sale, din contra rolul social al familiei naturale era cu totul redus, întrucât rudenția naturală era considerată ca o rudenie rușinoasă, fiindcă lua naștere dintr'un amor condamnat de morala creștină.

Însă viața pe care copilul natural a primit-o fără să o ceară, trebuia să fie întreținută de aceia care i-au dat-o, cel puțin atâta timp cât copilul nu era în stare s'o facă prin propriile sale mijloace.

De aceea cutuma în acord cu moravurile și cu dreptul canonic căută să asigure îndeplinirea acestei obligațiuni alimentare, ușurând dovada filiațiunii naturale; astfel pe de o parte maternitatea naturală se putea dovedi prin toate mijloacele iar pe de altă parte chiar paternitatea naturală se prezumă atunci când pretinsul tată și mama naturală au trăit împreună; paternitatea se putea dovedi prin posesia de stat și mama naturală era în drept să stabilească prin toate mijloacele paternitatea și era chiar crezută pe cuvânt în mod provizoriu, de unde adagiul: „creditur virgini pregnanti” (2).

Dar în afară de afecțiunea și sprijinul tatălui și al mamei, copilul natural n'are dreptul să profite de situațiunea socială a părinților săi și nu

1) Paul Lerebours, Pigeonière la Famille et le code civil.

2) Op. cit. pag. 270 din code civil, livre du centenaire.

putea să conteze pe sprijinul grupului familial căci nu există legături de familie decât între el și părinții săi; astfel succesiunea ab intestat considerată ca o consecință și un efect al grupului familial nu se cuveneă copilului natural.

În timpul revoluțiunii franceze comitetul de legislație însărcinat de Convențiune cu redactarea unui proiect de cod civil, n'a vrut să țină seamă de tradiție în ce privește reglementarea familiei și a raporturilor dintre membrii ei; în special pe când în vechiul drept condiția copiilor naturali era cu totul deosebită de aceea a copiilor legitimi, întrucât cei dintâi fiind născuți în afară de asociațiunea familiei, nu participau la situațiunea socială a părinților lor, legiuitorul revoluționar a considerat această inegalitate ca nefiind îndreptățită și în consecință prin legea din 12 brumar anul II, asimilează în mod complet copiii naturali cu cei legitimi.

În dezacord cu ideile tradiționale, legiuitorul revoluționar a admis prin urmare că legăturile de familie pot lua naștere și în alt mod decât din căsătorie și că solidaritatea familială nu derivă în mod exclusiv din asociațiunea conjugală.

Dar asimilând cele două categorii de copii din punct de vedere al drepturilor, dreptul intermediar a îngreunat pe de altă parte situațiunea copiilor naturali în ce privește dovada filiațiunii; astfel pe când în vechiul drept căutarea paternității era admisă fără nici-o restricțiune considerându-se recunoașterea legăturilor de paternitate ca o obligație juridică susceptibilă de sancțiune judiciară, legiuitorul revoluționar a considerat recunoașterea voluntară față de cercetarea judiciară a paternității și de abuzurile la care dăduse naștere în vechiul drept, ca fiind o simplă obligație morală a cărei îndeplinire depindea de aprecierea discreționară a părintelui natural.

Legiuitorul codului civil s'a ferit să cadă în greșala legiuitorului revoluționar care a vrut să realizeze idealul de egalitate în materie de filiațiune fără a ține seamă dacă și în ce măsură moravurile sunt pregătite în această privință; el a făcut operă tranzacțională între concepțiile vechi și aspirațiunile noi, recunoscând copilului natural drepturi precumiiare față de părinți dar a renunțat să înlăture inferioritatea lui socială pe care Revoluțiunea pretindea s'o șteargă.

Pe când revoluția acordase o reabilitare morală și socială copilului natural, în codul civil ca și în vechiul drept, copilul natural este exclus din familie, căci deși art. 756 din codul civil francez, înainte de modificarea legii din 25 Martie 1896, îi acordă drepturi asupra averii părinților, totuși legiuitorul are grije să precizeze că aceste drepturi nu le are cu titlu de moștenitor; în acest mod se pune în evidență concepțiunea legiuitorului cu privire la situațiunea copilului natural care nu-i con-

siderat ca fiind într-o comunitate de familie cu părinții săi; mai mult decât atât, în ipoteza specială a unui copil adulterin sau incestuos, codul civil prin art. 335 prohibă recunoașterea unui asemenea copil și deci îi refuză orice drept în averea părinților.

O altă trăsătură caracteristică a codului civil este că-și însușește și chiar agravează dispozițiunile riguroase ale dreptului revoluționar relative la proba filiațiunii naturale.

Codul civil prohibă în principiu căutarea paternității naturale și nu pomeneste despre posibilitatea dovedirii filiațiunii naturale prin posesiunea de Stat admisă în vechiul drept.

Rezultă din cele expuse că în concepțiunea legiuitorului codului civil, morala și interesul social impun în mod imperios ca să se acorde toată considerațiunea și să rezerve toate drepturile pentru familia legitimă întemeiată pe uniunea perpetuă și solidară a bărbatului cu femeia și a se menține într-o stare de inferioritate juridică, morală și socială, copii cari sunt fructul unei uniuni treeătoare.

Din acest istoric succint al evoluțiunii legislative în materie de filiațiune legitimă și naturală se desprind două concepțiuni în ce privește raporturile între aceste două filiațiuni: una din ele considerând că este nedrept ca greșala părinților să se resfrângă asupra copilului, are în vedere numai interesul acestuia asimilând copilul natural cu cel legitim; alta inspirată de considerațiuni de ordin moral și social, este preocupată înainte de toate să asigure și să mențină prestigiul și situațiunea socială a familiei legitime consolidând instituțiunea căsătoriei care este la baza ei.

În acest conflict dintre tendința individualistă și cea socială, credem că se impune o soluțiune tranzacțională care introducând în legislațiunea codului civil modificările necesare pentru a îmbunătăți situațiunea copiilor naturali atât în ce privește mijloacele de dovadă ale filiațiunii naturale cât și în ce privește efectele acestei filiațiuni să nu ajungă până la sacrificarea interesului familiei legitime, asimilând în totul copilul natural cu cel legitim.

În adevăr între copilul natural și cel legitim, a existat și există încă, ținând seamă de ideile care sunt la baza organizării familiei, această deosebire ireductibilă că copilul legitim este născut într'un mediu de familie pregătit ca să-l primească prin spiritul de solidaritate și de afecțiune care însuflețește acest mediu, pe când părinții copilului natural nu s'au gândit să cimenteze legătura lor printr'o uniune statornică care să-i poată servi ca sprijin și adăpost.

Legea n'ar putea să asimileze în totul copilul natural cu cel legitim fără a zdruncina situațiunea familiei legitime și a compromite instituțiunea căsătoriei, căci o astfel de asimilare ar constitui o primă de încurajare pentru uniunea liberă și desfrâul;

ori asemenea legături sau uniuni trecătoare și ne-regulate prezintă un pericol social atât din punct de vedere al îngrijirii și creșterii copiilor naturali cât și din punct de vedere al natalității.

Inferioritatea legală a copiilor nelegitimi pe de o parte servește pentru a menține prestigiul căsătoriei și constituie în același timp un stimulent pentru concubini ca să legalizeze legătura lor pentru ca astfel să-și poată legitimă copiii. Nu-i mai puțin adevărat că opinia publică și moravurile s'au arătat favorabile să constituie între copilul natural și părinții săi o familie de ordin inferior alături de cea legitimă.

Oportunitatea revizuirii codului civil în această materie nu pare îndoelnică.

Astfel prohibițiunea căutării paternității n'a exercitat influența socială așteptată de redactorii codului civil și n'a condus la o micșorare a nașterilor naturale; căci asigurând bărbatului nerăspunderea, nu mai există nici o piedică legală care să stânjenească cursul liber al pasiunii; necesitatea consfințirii dreptului cercetării paternității naturale a fost arătată în mod convingător de d-l Guillier în raportul său dela Senat cu privire la proiectul care a devenit legea din 16 Noembrie 1912-; l'impunité qui couvre aujourd'hui la débauche faisant désormais place à une responsabilité effective, ceux qui seraient trop facilement enclins à séduire une femme, y regarderaient de plus près avant de s'engager dans leurs entreprises de libertinage. Ils peuvent, dans l'état actuel de notre législation multiplier impunément leurs attaques et leurs manœuvres. Ils n'ont rien à redouter et rien à craindre. Aucune frein n'est capable de les arrêter. Le jour, où l'homme sera bien convaincu que des relations nouées avec une femme seront susceptibles en cas de survenance d'enfant, de donner lieu contre lui à une action judiciaire le sentiment de sa responsabilité pécuniaire lui imposera une salutaire réserve. Les coureurs d'aventures et les amateurs de succès féminins, ayant à redouter les investigations de la justice sévère et se trouvant exposés à subir ses arrêts, se feront plus prudents; les dangers de leurs entreprises rendront celles-ci moins fréquentes. La morale publique y trouvera son compte au même degré que l'équité.

L'abrogation de l'art. 340 trouve sa justification dans des considérations de justice et d'intérêt social. L'enfant qui vient au monde a le droit de demander à ceux qui lui ont imposé l'existence de le faire vivre.

Dans l'acte de la génération, la responsabilité de l'homme est au moins égale à celle de la femme; il est donc tout à fait équitable qu'il partage avec elle les charges qui découlent du fait auquel ils ont l'un et l'autre concouru. Quoi de plus inique que de rejeter sur la mère tout le poids de la faute ou de l'imprudence commise et de permettre au père de

se dérober au devoir que lui impose la loi naturelle à défaut de la loi écrite? N'est-ce pas dans l'abandon par le séducteur de la fille naïve, dans le dénuement qui est le triste lot de la délaissée, dans les difficultés qu'elle a vaincre pour assurer son existence et celle du petit être qu'elle a porté dans son sein, qu'il faut trouver la cause et l'excuse des avortements et des infanticides dont le nombre s'accroît chaque année?

Dar nu-i deajuns să se consfințească principiul cercetării paternității naturale, trebuie precizat ce anume mijloace de dovadă poate să întrebuinteze copilul natural pentru stabilirea filiațiunii, atât față de tatăl cât și față de mama sa, precum și efectele filiațiunii; în ce privește în special acest din urmă punct de vedere, am arătat că o asimilare completă între copilul natural și cel legitim nu este compatibilă cu concepțiunea tradițională despre demnitatea și prestigiul căsătoriei care este baza familiei; în ce privește însă mijloacele de dovadă pentru stabilirea filiațiunii, nu există nici un motiv rațional care să justifice o deosebire între filiațiunea naturală și cea legitimă, cel puțin în ce privește maternitatea, dacă plecăm dela ideea că legătura dintre copilul natural sau legitim și părinții săi, este un fapt natural derivând din comunitatea de sânge iar nu efectul civil al unui act de voință care depinde de aprecierea discreționară a părinților; prin urmare maternitatea legitimă sau naturală ar trebui stabilită cu aceleași dovezi, fiindcă în ambele cazuri este vorba de stabilirea aceluiaș fapt material; numai în ce privește paternitatea, prin forța lucrurilor ar trebui menținută o deosebire între paternitatea legitimă și cea naturală, întrucât presumpțiunea pateris est quem nuptiae demonstrant, stabilită de art. 286 cod. civil, în lipsa unei dovezi directe imposibile, este inaplicabilă în caz de paternitate naturală; această paternitate n'ar putea să rezulte decât din anumite împrejurări sau acte și fapte emaneate dela pretinsul tată natural care să dea paternității sale, un caracter de verosimilitate și probabilitate, analog cu cel rezultând din art. 286 cod. civil.

Codul civil consideră filiațiunea față de mamă ca un fapt natural; în consecință, împrejurarea că femeia arătată ca mama copilului, a fost sau nu căsătorită în momentul nașterii, n'ar trebui din punct de vedere rațional, să aibă nici-o importanță în ce privește mijloacele de dovadă; cu toate acestea, legislațiunea noastră ca și cea franceză supune în principiu, proba filiațiunii naturale la condițiuni mai riguroase decât acelea stabilite pentru filiațiunea legitimă, ajungând astfel la rezultatul neologic și nedrept de a face să depindă existența legală a unui fapt, de calitatea și personalitatea aceluia, care urmează să beneficieze de acel fapt.

Un studiu comparativ sumar între cele 2 filiațiuni, din punctul de vedere al mijloacelor de do-

vadă, va evidenția exactitatea acestei afirmațiuni :

Filiațiunea legitimă se stabilește față de mamă : 1) cu titlu, (art. 292 codul nostru, art. 319 codul francez) adică cu actul de naștere întocmit după arătările declaranților, cari sunt în genere martori asistenți și acest act face credință despre faptul maternității legitime ; identitatea copilului cu cel din act se poate dovedi, în caz de contestație cu toate mijloacele ; 2) cu posesiunea de stat (art. 293 codul nostru, art. 320 codul francez) ; 3) cu proba testimonială sub rezerva dovezilor prealabile prevăzute de art. 296 și 297 codul nostru, art. 323 și 324 codul francez.

Când însă este vorba de maternitatea naturală, legiuitorul codului civil francez deși admite în principiu că are caracterul unui fapt natural și în consecință permite cercetarea paternității pe cale judiciară, totuși nu consfințește aplicațiunile logice ale principiului admis de oarece nu menționează actul de naștere și posesiunea de stat ca mijloace de dovadă ale filiațiunii naturale, și admite numai proba testimonială în condițiunile prevăzute de art. 341 francez, 308 român. Înălăturarea actului de naștere și a posesiunii de stat ca mijloace de dovadă ale maternității naturale, se deduce din declarațiunea făcută de primul consul în ședința Consiliului de Stat din 26 brumar anul X, că : „Statul n'are nici-un interes ca filiațiunea copiilor naturali să fie constatată” ; în special în ce privește posesiunea de stat, neadmisibilitatea acestei probe rezultă din faptul că : legea din 12 brumar anul II modificând vechiul drept exclude posesiunea de stat ca mijloc de dovadă al filiațiunii naturale ; or dacă codul civil ar fi înțeles să restabilească acest mijloc de dovadă, ar fi spus-o în mod expres, ceea ce n'a făcut ; din contră art. 320 francez (293 din codul nostru) menționează posesiunea de stat numai în legătură cu calitatea de copil legitim, pe de altă parte din art. 336 francez (suprimat la noi) rezultă că actul de naștere prin el însuși și independent de recunoașterea mamei, nu constituie un mijloc de dovadă a maternității naturale.

Oare din punct de vedere rațional, această deosebire făcută între cele două filiațiuni în ce privește mijloacele de dovadă, se justifică ?

Când este vorba de dovedirea filiațiunii legitime, titlul adică actul de naștere face dovadă ; legiuitorul pune temeiul pe declarațiunea de naștere făcută de persoanele arătate în art. 42 și 43 cod. civ care impun această declarațiune și această încredere se explică desigur prin împrejurarea că declarantul n'are interes ca să ascundă adevărul și fiindcă o declarațiune falsă l'ar expune la sancțiunea penală prevăzută de art. 275 codul penal (345 cod. penal francez).

Oare aceste motive, suficiente pentru a da forță probantă actului de naștere al unui copil legitim, n'au aceiași valoare în caz de filiațiune nelegitimă ?

Credem că da și considerațiunile invocate pentru a justifica deosebirea făcută, par foarte slabe ; se zice în acest sens că faptul nașterii legitime este onorabil și acest fapt nu se încearcă a se ascunde, pe când sarcina unei femei nemăritate este un fapt care în genere se caută a se ascunde și deci arătarea numelui mamei în actul de naștere ar trebui suspectată (Colin et Capitant, Cours de droit civil francez, t. I, p. 293 și Planiol et Ripert, Traité pratique de droit civil francais, t. II, pag. 690), putând să fie un nume de împrumut.

Această argumentațiune este foarte subredă.

În adevăr presupunând că o femeie nemărită ar vrea să ascundă faptul nașterii, disimulând numele său adevărat, această împrejurare n'ar fi de natură să infirmе declarațiunile martorilor asistenți astfel încât ele să inspire mai puțină încredere decât în cazul unei filiațiuni legitime ; sau declaranții nu vor ști cine e mama și vor declara copilul ca născut din părinți necunoscuți ; sau vor arăta numele mamei fie de acord cu aceasta, fie că mama n'a reușit să-și ascundă identitatea ; ce motiv temeinic ar exista ca să bănuim sinceritatea declarațiunii și să presupunem intențiunea de a atribui copilul natural unei alte femei ?

Pe de o parte riscul unei penalități în caz de declarațiune falsă și pe de altă parte posibilitatea pentru cei interesați de a face dovada contrarie arătărilor cuprinse în actul de naștere, sunt motive suficiente pentru a atribui actului de naștere aceiași forță probantă în ce privește maternitatea naturală ca și în caz de maternitate legitimă.

Casația franceză prin două decizii din 1 Iunie 1853 și 19 Noembrie 1856 publicate în Sirey, 1853, I, 481 și 1857, I, 97 admisesse că textele relative la dovada filiațiunii naturale fiind insuficiente, trebuiesc completate cu dispozițiuni din capitolul consacrat probelor filiațiunii legitime și prin urmare actul de naștere în care se arată mama copilului trebuie să aibă aceiași forță probantă față de mama naturală și față de cea legitimă ; această jurisprudență a fost aprobată de Valette (Explic. sommaire pag. 185) de Demolombe, t. V, Nr. 505 și pare a fi în vederile lui Planiol (I, Nr. 2849). În 1872 Curtea de Casație prin o decizie din 3 Aprilie 1872, publicată în Sirey 1872, I, 126, revenind asupra jurisprudenței sale a hotărât ca filiațiunea naturală chiar față de mamă, nu poate fi stabilită de cât prin o recunoaștere voluntară sau o hotărîre judecătorească și prin urmare actul de naștere chiar confirmat prin posesiunea de stat nu constituie o dovadă suficientă.

Cu toate acestea în sistemul jurisprudenței franceze, actul de naștere al copilului natural dacă nu dovedește filiațiunea, stabilește cel puțin faptul nașterii și prin urmare rămâne numai ca să-și stabilească identitatea în condițiunile prevăzute de art. 341 francez (308 român) ; din punctul de ve-

dere al necesității de a se stabili identitatea nu există deosebire între filiațiunea legitimă și cea naturală, de oarece actul de naștere prin el însuși nu stabilește niciodată identitatea care trebuie dovedită în caz de contestație, deosebirea consistă numai în aceea că în caz de filiațiune legitimă, dovada identității se poate face de plano cu martori, pe când în caz de filiațiune naturală, proba identității cu martori este în toate cazurile, subordonată la un început de dovadă înscris; această jurisprudență este criticată de mulți autori care susțin că actul de naștere al unui copil natural, chiar când cuprinde numele mamei, nu dovedește decât faptul material că un copil s'a născut, fără să dovedească în același timp că femeia menționată în act ar fi mama copilului, întrucât actul de naștere n'are menirea ca să servească copilului natural ca mijloc de dovadă al filiațiunii materne. Aubry et Rau, t. IX, par. 570, pag. 297 nota 11; Baudry-Lacantinerie, Chauveau et Chéneau, Des personnes, t. III Nr. 667; Planiol t. I, Nr. 2847).

În ce privește posesiunea de stat, care constituie un mijloc de dovadă a filiațiunii legitime, față de mutismul codului civil și al lucrărilor preparatorii, jurisprudența franceză a variat în cursul timpului în privința forței sale probante în materie de filiațiune naturală.

Până la 1850, jurisprudența făcea o distincțiune admitând că posesiunea de stat face dovada filiațiunii naturale față de mamă, dar nu față de tată legalmente ascuns prin principiul prohibițiunii cercetării paternității naturale.

A se vedea în special decizia Curții de Apel din Bastia din 17 Decembrie 1834 în Sirey 35, 2, 525 și decizia Casației din 10 Februarie 1847 în Sirey 1847, 1, 81.

Pe la 1835 s'a pornit o mișcare doctrinală inaugurată de Demolombe care a respins deosebirea făcută de jurisprudență, pretinzând că posesiunea de stat dovedește filiațiunea naturală nu numai față de mamă, dar și față de tatăl natural; în acest sens s'a susținut că posesiunea de stat este cel mai bun mijloc de dovadă, întrucât recunoașterea voluntară a copilului natural este opera unui moment care poate fi smulșă prin surprindere, pe când posesiunea de stat presupune o mărturisire repetată, o recunoaștere constantă și continuă care prezintă toate garanțiile de libertate și sinceritate (Demolombe) t. 5 No. 480).

Soluțiunea propusă de Demolombe, deși bună de lege ferenda (Avant-projet de révision du code civil belge, art. 509) fiind însă contrarie sistemului consfințit de codul civil, n'a fost admisă de majoritatea doctrinei și nici consfințită de jurisprudența franceză; din contră, dela 1860 jurisprudența revenind asupra sistemului intermediar pe care-l admisesese, a decis că posesiunea de stat nu poate servi ca mijloc de dovadă nici pentru stabilirea ma-

ternității, nici a paternității. (Decizia din 17 Februarie 1851 în Sirey, p. 1851, 1, 161ș).

Această soluțiune admisă de jurisprudență nu se poate justifica în mod rațional căci față de mamă, nimic nu justifică o deosebire din punctul de vedere al dovezii, între copii naturali și cei legitimi; ea nu e nici logică căci admitându-se forța probantă a recunoașterii voluntare, cu atât mai mult trebuie admisă forța probantă a posesiunii de stat; în adevăr recunoașterea, considerată ca mijloc de dovadă, nu este altceva decât o mărturisire făcută odată pentru totdeauna, poate din complezență sau prin surprindere; de ce o asemenea mărturisire ar avea mai multă valoare decât mărturisirea repetată și permanentă care rezultă din o posesiune de stat; de altminterlea posesiunea de stat chiar în sistemul jurisprudenței franceze nu este lipsită de orice eficacitate fiindcă deși nu constituie prin ea însăși o probă suficientă, ea poate fi invocată cu titlu de prezumpție, atunci când există un început de dovadă în scris care face proba testimonială, admisibilă.

În ce privește proba testimonială, singurul mijloc de dovadă al maternității naturale prevăzut și reglementat de art. 308 cod. civ. (341 francez) ca și în caz de maternitate legitimă, proba cu martori nu este admisă de plano, ci subordonată la existența unei dovezi prealabile.

Dovada prealabilă cerută în caz de filiațiune naturală pentru admisibilitatea probei testimoniale diferă ea de aceea cerută pentru admisibilitatea aceluiași dovezi în caz de filiațiune legitimă?

Plecând dela premiza că legiuitorul ar fi înțeles să consfințească în această materie, două sisteme deosebite, unul pentru filiațiunea legitimă și altul pentru cea naturală, autori considerabili ca Aubry et Rau, t. 9, par. 570, p. 299 text și nota 17, Demolombe t. 5 Nr. 503 și Laurent t. 4 Nr. 111, susțin că începutul de dovadă înscris prevăzut de art. 308 este cel prevăzut în art. 1347 francez (1197 român) care consfințește dreptul comun și prin urmare trebuie să fie vorba de un înscris care emană dela mamă, pe când art. 324 francez (297 român) dând expresiunii început de dovadă înscris, un înțeles mai larg se referă nu numai la hârtii casnice emanând dela tata sau mama, ci la orice înscris emanând dela una din părțile în proces sau care ar avea un interes în chestiunea filiațiunii dacă ar fi în viață; pe de altă parte în caz de filiațiune naturală, dovada prealabilă nu poate să consiste decât în un început de dovadă înscris pe când în caz de filiațiune legitimă ea poate să rezulte și din prezumțiuni sau indicii grave; abia în ultimul timp jurisprudența franceză a înlăturat această opinie riguroasă care făcea dovada cu martori imposibilă în cazurile cele mai frecvente când mama naturală este analfabetă; rămâne însă deosebirea nejustificată că prezumțiunile și indiciile sunt excluse în materie de filia-

țiune naturală; în această privință art. 190 din codul italian asimilează situațiunea copilului natural cu cea a copilului legitim.

Ce trebuie să decidem în dreptul nostru cu privire la mijloacele de dovadă ale maternității naturale?

Trebuie oare să asimilăm în această privință filiațiunea naturală cu cea legitimă?

Deși textele relative la proba maternității legitime și a celei naturale sunt identice în legislațiunea franceză și a noastră, totuși autori ca Degrea (Serieri juridice, vol. I, pag. 87 și urm.) admit că atât actul de naștere cât și posesiunea de stat constituie mijloacele de dovadă comune ambelor filiațiuni și pe de altă parte că începutul de dovadă în seris menționat în art. 308 cod. civ. și trebuie interpretat în sensul larg stabilit de art. 297 cod. civ. urmează a fi întins prin analogie și la dovedirea maternității naturale, de oarece art. 1197 cod. civ. se referă numai la contractele patrimoniale; în acelaș sens este D. Alexandresco „Dovedirea filiațiunii naturale prin martori“, Dreptul Nr. 35-904; de părere opusă Matei Cantacuzino în Elemente de drept civil“, pag. 198.

Jurisprudența Curții noastre de Casație, sub influența celei franceze nu admite aplicarea prin analogie a dispozițiunilor dela filiațiunea legitimă la cea naturală; astutei Casația n. I prin decizia Nr. 489-903 hotărăște „că pentru probarea filiațiunii naturale trebuie să se aplice *regulele dreptului comun*, astfel că începutul de probă scrisă pentru probarea acestei filiații trebuie să îndeplinească condițiile din art. 1197 cod. civ.“; în aceeași ordine de idei prin o altă decizie No. 135/916 Casația hotărăște că art. 296 cod. civ. care prevede posibilitatea probei testimoniale pentru dovedirea filiațiunei legitime atunci când ar exista presumpțiuni sau indicii de oarecare gravitate ce rezultă din fapte constante, *nu se poate întinde și aplică la dovedirea maternității naturale, etc.*“

Din contră în 1919 aceeași secțiune a Inaltei Curți prin decizia Nr. 73-919 admite că „din combinația art. 43 cod. civ., cu 275 și 276 cod. penal reiese că actul de naștere *face prin el însuși* proba filiațiunii naturale în raport cu mama și chiar cu tatăl necăsătorit, când el se declară singur; iar dacă prin art. 308 cod. civ. se prescrie că copilul reclamant nu este primit să probeze că e acelaș cu cel prevăzut în actul de naștere decât în cazul când va avea un început de dovadă înseris, acest articol nu face decât să rezolve o chestiune de identitate între cel ce reclamă filiațiunea și cel trecut în act, chestiune care dacă nu se contestă lasă actului de naștere întreaga putere de a dovedi filiațiunea maternă“.

Rezultă prin urmare din această decizie că actul de naștere nu face dovada numai a faptului material al nașterii dar și dovada filiațiunii unui copil

natural astfel încât martorii sunt chemați numai ca să stabilească identitatea în caz de contestație; cu alte cuvinte actul de naștere ar avea aceeaș forță probantă în materie de maternitate naturală ca și în caz de maternitate legitimă.

Prin o ultimă decizie însă No. 601/924 publicată în Pandectele Române pe anul 1924 partea I, pag. 175, Inalta Curte revine asupra jurisprudenței din 1919 și stabilește că: „codul civil prin art. 308 îndepărtându-se dela regulele prescise pentru dovedirea maternității în materie de filiațiune legitimă, stabilește alte norme pentru filiațiunea naturală în sensul că nu admite dovada maternității naturale prin actul de naștere și nu permite nici chiar dovada identității copilului natural prin martori decât în cazul când există un început de dovadă scrisă.

În ce privește în special posesiunea de stat, Curtea de Casație pe cât știm n'a avut ocaziunea a se pronunța dacă constituie un mijloc de dovadă al filiațiunii naturale, însă Tribunalul Ilfov, sec. III c. c. prin o sentință No. 5/909 publicată în Dreptul pag. 38 a decis că posesiunea de stat nu se aplică la dovedirea filiațiunii naturale.

În vechiul nostru drept nu găsim nici în codul Calimach, nici în codul Caragea vreo dispozițiune care să reglementeze proba filiațiunii naturale față de mamă.

Codul Calimach, reproducând dispozițiunile codului civil austriac, se mărginește în a reglementa în art. 208 și urm. *efectele* filiațiunii naturale în raport cu părinții, stabilind principiul că „fii cei nelegiuiți nu dobândesc drituri de o potrivă cu cei legiuiți“, dar nu se ocupă de *modurile de dovadă* ale filiațiunii naturale nici față de mamă nici față de tată deși în art. 163 și 164 c. civ. austr. se arată cum urmează a se face dovada paternității naturale; din mutismul textelor nu se poate deduce altă concluziune decât aceea că această chestiune era supusă la aplicațiunea normelor de drept comun în materie de probațiune și prin urmare dovada maternității naturale se putea face prin orice mijloace.

Aceiași soluțiune trebuie admisă și sub codul Caragea care și el se mărginește a reglementa în art. 21 partea IV cap. III situațiunea „copilului din curvie“ adică a copilului natural din punctul de vedere al dreptului de moștenire față de mamă și rudele mamei.

Legislațiunea austriacă ca și codul civil german pleacă, în ce privește maternitatea naturală dela principiul *mater semper certa est* și în consecință consideră dovada faptului material al nașterii și deci al filiațiunii materne ca neprezentând nici o dificultate (3), pe de altă parte cod. civ. elvețian în

3) Heinrich Titze Recht des Bürgerlichen Gesstzbuches, Familienrecht viertes Buch p. 128 și urm.

art. 302 stabilește același principiu hotărând că „filiatiunea nelegitimă rezultă față de mamă din simplul fapt al nașterii“.

Concluzia care se desprinde din analiza succintă a doctrinei și jurisprudenței relative la cercetarea paternității naturale ca și din expunerea sumară, istorică și de drept comparat privitoare la această chestiune este că atât în vechiul nostru drept ca și în cel francez (vechiu), căutarea maternității naturale era amasă fără restricțiune și fără să existe reguli speciale cu privire la mijloacele de dovadă; că legislațiunile cele mai moderne cum este codul civil german și cel elvețian, inspirându-se din principiul de drept roman că: „mater semper certa este, etiam si vulgo conceperit“ (Paul, Digeste, cartea II tit. 4, frag. 5), admite că faptul material al nașterii stabilește în același timp maternitatea; așa fiind credem că soluțiunea care se impune este de a aplica pur și simplu mijloacele de dovadă consfințite pentru stabilirea maternității legitime la dovedirea maternității naturale, întrucât nu există din punctul de vedere logic și al echității nici un motiv care să justifice deosebirea făcută în această privință între copii naturali și cei legitimi.

* * *

In ce privește paternitatea naturală nici Codul Caragea nici codul Calimach nu reglementează modurile de dovadă ale acestei paternități.

Codul Caragea pare a nu admite existența legală a paternității naturale căci stabilește în par. 21, partea 4, cap. 3, principiul că „copilul din curvie este necunoscut tatălui și tatăl îi este necunoscut“; din coastră codul Calimach în art. 221 și 223, consfințește obligațiunea alimentară în sarcina tatălui natural, de unde rezultă că paternitatea naturală este recunoscută ca instituție juridică cu anumite efecte; întrucât cercetarea paternității nu este supusă la regulile și restricțiunile stabilite de art. 163 și 164 c. civ. austriac, urmează că dovedirea paternității se făcea după dreptul comun și deci instanțele judiciare aveau toată libertatea de a rezolva chestiunea.

Legea din 14 Brumar anul II și apoi codul civil francez au rupt cu tradiția vechiului drept care nu stabilise nici o restricțiune în ce privește căutarea paternității naturale, ceea ce se explică prin împrejurarea că copilul natural nu avea nici un drept în moștenirea tatălui ținut numai la obligațiunea alimentară.

Din contră legile revoluționare asimilând copii naturali cu cei legitimi în materie de drepturi de familie și de succesiune, au ajuns să prohibe cercetarea paternității naturale, înlăturând orice dovadă altă decât aceea care rezultă din recunoașterea voluntară a tatălui exprimată într'un act autentic; în acest mod aceste legi au mărit dificultă-

țile de dovadă în raport direct cu avantajile legate de calitatea de copil natural.

Prin art. 340 legiutorul francez a stabilit principiul că cercetarea paternității este oprită, principiu adoptat și de legiutorul nostru în art. 307 c. civil.

Această dispoziție nedreaptă și imorală a fost aspru criticată de literați ca Victor Hugo și Alex. Dumas-fiul, de juriști și publiciști cari au fost toți de acord să ceară abrogarea ei.

În adevăr motivele invocate pentru justificarea acestui principiu nu sunt temeinice: 1) astfel în ce privește în primul rând dificultatea sau chiar imposibilitatea de a face în mod cert dovada paternității, acest motiv n'are importanța ce i s'a dat; dacă este adevărat că nu e posibilă o dovadă directă și materială a paternității naturale ca și a celei legitime și dacă pe de altă parte este exact că în favoarea paternității legitime, se poate invoca regula pater is est, bazată pe o dublă prezumție, aceea a coabitării soților și a fidelității femeii legitime, prezumție care nu e aplicabilă în caz de paternitate naturală, nu este mai puțin adevărat că se pot realiza în fapt situațiuni și împrejurări de așa natură încât dovada paternității naturale să poată fi considerată ca fiind suficientă făcută.

Chiar art. 307 prevede o asemenea ipoteză și admite aceea a rapirei, când răpitorul va putea fi declarat judecătorește ca fiind părintele copilului născut; or există și alte fapte din care se pot deduce prezumțiuni de paternitate tot așa de serioase și de puternice ca și în cazul prevăzut de lege; așa spre pildă violul și posesiunea de stat prezintă acest caracter.

2) Al doilea motiv invocat pentru a justifica prohibirea cercetării paternității naturale este teama de scandaluri și șantaje la care ar putea da naștere procesele de asemenea natură; acest motiv este tot atât de neîntemeiat, căci legea tolerează o serie de procese civile și penale tot atât de scandaloase cum sunt divorțul, tăgada de paternitate, atentatul la bunele moravuri; adevăratul scandal rezultă din faptul existenței unei legislațiuni care permite abandonul laș al femeii și al copilului de un om lipsit de conștiință și de simțul datoriei.

Nedreptatea și imoralitatea dispozițiunei art. 307 sunt cu deosebire agravate în legislațiunea noastră prin interpretarea dată de Înalta Curte și aproape unanimitatea instanțelor de fond, dispozițiunilor legale relative la copiii naturali; în adevăr în această interpretare jurisprudențială se admite că în sistemul legiurii noastre nu este posibilă recunoașterea voluntară a copiilor naturali (Casație, secțiuni unite, decizia No. 391 în Buletin, pag. 407 și secția I, No. 135/916 în Jurisprudența Română pe 1916, pag. 338); această interpretare admisă contrar părerii defunților Degrea și Alexandres-

co, deși pare a rezultă din suprimarea secțiunii a II a. din cap. III relativă la recunoașterea copiilor naturali, prevăzută în codul francez, duce la rezultatul straniu că recunoașterea voluntară care în sistemul legislațiunii franceze era în principiu înainte de modificarea introdusă în 1912, singura cauză generatoare și singurul mod al stabilirii paternității naturale, este din contră, în sistemul legislațiunii noastre, considerat ca neputând avea un efect.

Art. 340 francez, din cauza caracterului său exorbitant, n'a avut în celelalte țări, afară de România, Italia, Olanda și Serbia, succesul de imitațiune pe care l'au avut în genere dispozițiunile Codului Napoleonian.

În țările germanice și anglo-saxone s'a menținut tradiția vechiului drept; codul civil german a stabilit în art. 1717 ca regulă generală o prezumție de paternitate naturală contra aceluia care a avut relațiuni sexuale cu mama în perioada concepțiunii; această prezumție legală nu-și mai produce efectul în caz de *exceptio plurium concubentium*, adică când pârîtul dovedește că în perioada concepțiunii mama a avut relațiuni sexuale și cu un altul; cu toate acestea nu se ține seama de aceste relațiuni dacă rezultă în mod vădit din împrejurări imposibilitatea ca mama să fi rămas însărcinată după urma lor (spre pildă mama era deja însărcinată în momentul celei de a doua relațiuni).

Ca perioadă de concepțiune codul german socotește intervalul de timp dela 181 până la 302 zi înainte zilei de naștere a copilului, inclusiv ziua 181-a și a 302-a.

Dispozițiuni aproape identice găsim în art. 314 și 315 din c. civ. elvețian; paternitatea naturală este prezumată când se dovedește că pârîtul a cohabitat cu mama copilului între 300 și 180-a zi înainte de naștere; această prezumție încetează dacă fapte stabilite permit de a avea îndoieli serioase asupra paternității pârîtului.

Acțiunea în declarare de paternitate este respinsă atunci când se dovedește că mama ducea o viață destrăbălată în epoca concepțiunii.

O prezumție de paternitate analoagă este stabilită în art. 163 cod. civ. austriac față de cel ce a avut relațiuni cu mama copilului în intervalul de timp dela a 6 până la a 10-a lună înainte de naștere. Spre deosebire de legislațiunile citate, care stabilesc o prezumție legală de paternitate naturală cu caracter general și prin urmare implică existența unui principiu după care cercetarea paternității naturale este admisă, fără rezervă, legea franceză din 1912 n'a substituit în locul dispozițiunii prohibitive din art. 340 a formulă generală analoagă cu cea din art. 341 care permite în principiu cercetarea maternității.

Legiuitorul francez s'a mărginit să enumere în mod limitativ o serie de cazuri în care declarațiunea

judiciară a paternității naturale poate să aibă loc; trebuie de altminteri să recunoaștem că această enumerațiune cuprinde în realitate cele mai multe din cazurile cari se pot ivi în viață.

Din punctul de vedere al tehnicei juridice este incontestabil că stabilirea unei regule de drept sub forma unei dispozițiuni de principiu este preferabilă unei enumerațiuni limitative a unor cazuri concrete; ținând însă seamă de tradiția dreptului roman care nu admitea în principiu existența unui raport de drept între *liberi non justi* în special *vulgo concepti* și tatăl lor, ciar dacă era cunoscut în fapt, având în vedere pe de altă parte împrejurarea că această tradiție a fost consfințită de codul Caragea și de codul civil și prin urmare ar fi a se brusca evoluțiunea dacă am înlocui pur și simplu dispozițiunea art. 307 printr'o dispoziție contrarie lăsând astfel admiterea cercetării paternității naturale la aprecierea discreționară și fatalmente arbitrară a instanțelor judiciare; pentru aceste considerațiuni credem că este mai bine a proceda pe cale de enumerare limitativă a cazurilor de cercetare a paternității naturale; în același timp însă trebuie aduse textului francez modificările necesare; astfel ar trebui suprimată necesitatea unui început de dovadă înseris prevăzut de aliniatul 2 din art. 340 în caz de seducțiune dolosivă pentru a dovedi faptul acestei seducțiuni; în adevăr dacă posibilitatea unui asemenea înseris se concepe în caz de seducțiune prin promisiune de căsătorie, necesitatea înserisului nu se mai concepe în celelalte forme de seducțiune dolosivă ca spre pildă abuzul de autoritate; de altminteri conform dreptului comun, dolul fiind un fapt ce se poate dovedi cu martori, nu e nici un motiv de a ne abate dela această regulă în materia noastră; de asemenea ar trebui precizată noțiunea „concubinajul notoriu“; expresiune întrebuintată în aliniatul 4 al art. 380, care a dat naștere în Franța la o controversă foarte vie în special în ce privește chestiunea de a se ști dacă această noțiune implică o viață comună o cohabitațiune sau este suficient numai o continuitate de relațiuni; în fine credem că dispozițiunea art. 340 din codul francez relativă la inadmisibilitatea cercetării paternității și maternității naturale când e vorba de un copil adulterin sau incestuos nu poate fi admisă la noi fiind dat principiu din art. 677 cod. civ. care recunoaște chiar unui asemenea copil un drept de succesiune față de mamă și rudele ei ca și copilului legitim.

* * *

În ce privește *recunoașterea voluntară* constatăm că atât codul civil austriac cât și cel german și elvețian prevăd recunoașterea voluntară a copilului natural din partea tatălui pe cale extrajudiciară fără nici o formă în codul austriac (163 în fine),

prin act public sau autentic în codul german (art. 1718), prin act autentic sau dispozițiune testamantară în cel elvețian (art. 303 al. 2); aceste legislațiuni nu reglementează recunoașterea din partea mamei fiindcă maternitatea naturală rezultă din simplul fapt al nașterii.

Codul civil francez a organizat recunoașterea voluntară a copilului natural ca mijlocul cel mai puternic de dovadă al filiațiunii naturale, atât față de mamă cât și față de tată.

În sistemul legii franceze, recunoașterea este un act individual care are forța probantă a unei mărturisiri față de cel dela care emană: chiar dacă recunoașterea cuprinde arătarea celui alt autor al copilului, această indicațiune n'are nici-o valoare.

Din punctul de vedere formal recunoașterea trebuie să fie făcută în actul de naștere sau în un act autentic.

În dreptul nostru, cu toată părerea contrarie a defuncților Degrea și Alexandresco, Curtea de Casație ca și cea mai mare parte a instanțelor de fond, au considerat suprimarea art. 334 până la 339 din cod. civ. francez în care se prevede ca mijloc de dovedire al filiațiunii naturale recunoașterea voluntară a mamei și a tatălui, ca o dovadă că legiuitorul nostru n'a vrut să admită recunoașterea voluntară ca mijloc de dovadă al filiațiunii naturale.

Casația noastră a căutat să justifice această intențiune presupusă a legiuitorului nostru argumentând că întrucât prin art. 677 se recunoaște copiilor naturali față de mamă și rudele ei un drept de moștenire, legiuitorul n'a vrut ca să depindă numai de voința mamei introducerea în familie legitimă a unui copil natural; acest argument nu este hotărâtor pentru a justifica excluderea posibilității unei recunoașteri, căci art. 339 francez prevăzând tocmai ipoteza unei recunoașteri mincinoase conferă oricui are interes posibilitatea de a ataca o asemenea recunoaștere.

Credem că recunoașterea voluntară trebuie admisă și la noi în condițiunile stabilite de codul francez.

* * *

În ce privește legitimarea copiilor naturali, art. 304 prevede căsătoria subsecventă a părinților ca singurul mod de legitimare.

Credem că dispozițiunea legii este prea restrictivă, întrucât se poate întâmpla că unul din părinți să fi încetat din viață înainte de a se fi celebrat căsătoria sau să fie în stare de demență și deci incapabil de a contracta o căsătorie sau în fine mama să fie o femeie destrăbălată și deci nedemnă; în toate aceste cazuri credem c'ar trebui admisă soluția consființită de art. 260 din codul elvețian care prevede că copilul poate fi legitimat numai după cererea unuia din părinți printr-o hotărâre judecătorească

data de tribunalul domiciliului părintelui; pe de altă parte legitimarea prin căsătorie subsecventă ar trebui să fie admisă independent de recunoașterea copiilor de către părinți care să fie obligați a declara în momentul celebrării căsătoriei dacă au copii dinainte de căsătorie; în fine credem că legitimarea ar trebui să fie admisă și după moartea copilului natural dacă au rămas descendenți.

În acest sens art. 198 și 199 din codul italian, 1723 și urm. din codul german.

ALEX. CERBAN

Profesor de drept civ. la Facultatea de Drept din București

INALTA CURTE DE CAS. ȘI JUSTIȚIE S. II

Audiența din 21 Aprilie 1926

Președăția d-lui A. D. PROCOPIU, Consilier

Decizia No. 1541

Recurs penal. Nedepunerea motivelor în termen. Sanțiuni. Dreptul Curții de casație în materie penală cu privire la invocarea din oficiu a motivelor de casare. Înțelesul art. 36 și 37 din noua lege a Curții de casație.

Mijloacele de casare în materie penală, spre deosebire de materia civilă în care rolul Curții de casație este restrâns în sfera delimitată de părți prin formularea motivelor de casare pot fi semnalate fie de raportor, fie de Ministerul public și chiar din oficiu de Curtea de casație.

Art. 37 din noua lege a Curții de casație sunt aplicabile numai cu privire la motivele depuse de părți peste termen și numai în cazul când fie Ministerul public, fie Curtea din oficiu nu ar socoti că este loc să facă uz de drepturile ce-i sunt conferite în virtutea misiunii sale de supraveghere a aplicării legilor represive.

Curtea,

În lipsa recurentului s'a citit raportul făcut de d. consilier M. Balș.

D-l procuror Al. Dem. Opreșcu a cerut anularea recursului ca nemotivat pe baza art. 36 și 37 din noua lege a Curții de casație.

Deliberând,

Asupra incidentului ridicat de d-l procuror general prin care cere a se anula ca nemotivat recursul făcut de Ilie Târțan în contra deciziei cu Nr. 12 din 926 a Curții cu jurați din jud. Bacău;

Având în vedere că acest recurent fiind osândit de Curtea cu Jurați din jud. Bacău pentru crimă de atentat la putoare contra unei copile mai mică de 15 ani împliniți, la un an închisoare corecțională pe baza art. 264 și 60 codul penal, a făcut recursul de față, fără a invoca vre-un motiv de casare;

Că, d. procuror general susține că în materie penală motivele nu pot fi invocate din oficiu fie de raportor, fie de Ministerul public, fie de Curte, deoarece dacă partea nu depune la timp motivele, recursul urmează a fi anulat pe baza art. 36 și 37 din legea Curții de casație din 20 Decembrie 1925, texte după cari recursul trebuie să fie motivat, în

afacerile criminale, corecționale sau de simplă poliție, motivele de casare pot fi depuse până la prima zi fixată pentru judecată, nedepunerea lor în acest termen atrăgând de drept nulitatea recursului;

Considerând că, după principiile cari stau la baza organizării puterii judecătorești, această Inaltă Curte are menirea ca să asigure o bună aplicare a legii de către instanțele de fond, și ca să îndrepteze abaterile ce ar constata în această privință;

Că, această operă de supraveghere și control o poate efectua fie când abaterile îi sunt semnalate de părțile interesate pe calea unui recurs în contra hotărârii care ar cuprinde abaterile dela lege, fie când i se atrage atențiunea asupra lor de către Ministerul public de pe lângă Inalta Curte, sau de către Ministerul de justiție pe căile speciale prevăzute de lege;

Că dacă în materie civilă rolul ei în primul caz este restrâns în sfera delimitată de părți prin formularea motivelor de casare în vederea salvărilor intereselor lor materiale, situațiunea în materie penală se prezintă sub alt aspect. În acest caz numai este vorba despre respectarea normelor de drept privitoare la avere și interese de familie, ci a celor cari interesează libertatea și onoarea tuturor;

În consecință, mijloacele de acțiune ale Curții supreme în exercitarea controlului său nu mai sunt mărginite și lăsate la aprecierea părților în această materie, în care în general nu se poate face tranzațiuni; și cercetarea abaterilor privitoare la garantarea drepturilor esențiale acordate învinuiților îi pot fi semnalate fie de raportor fie de reprezentantul Ministerului public, și pot fi cercetate de ea chiar din oficiu;

Considerând că temeinicia celor arătate mai sus rezultă din faptul că atât art. 424 codul pr. pen. cât și art. 47 din legea Inaltei Curți de casație din 1861 repetat în legea din 1905 (art. 44) nu obligă pe recurenți să-și motiveze recursul, arătând că depunerea motivelor (a memoriului) este facultativă;

Deci lipsa unui asemenea memoriu — cuprinzând motivele de casare — nu putea atrage înlăturarea recursului și urma ca hotărârea să fie examinată de Curte independent de orice indicațiuni din partea celor interesați și sfărâmată în cazul constatării unei abateri dela normele menite a ocroti în mod esențial drepturile celor cercetați sau osândiți de instanțele penale de fond;

Că, art. 42 al legii din 1910 nu a schimbat această situațiune în ceea ce privește afacerile penale;

Considerând că în 1912 constatându-se că soluționarea grabnică a recursurilor ar putea fi stânjenirea și în materie corecțională și de simplă poliție prin faptul că recurenții ar depune motive în condițiuni ce ar întârzia judecarea lor, s'a introdus în art. 42 obligațiunea ca motivele ce s'ar formula în asemenea cazuri să fie depuse într'un anumit termen, păstrându-se art. 43 din legea din 1910 (text care nu a fost propus atunci Parlamentului spre a fi modificat), care edicta în materie civilă sancțiunea nulității recursului făcut de părți în caz de nedepunerea motivelor potrivit art. precedent; iar legea din 20 Decembrie 1925 a întins prin art. 36 dispozițiunea din art. 42 al legii precedente și în materie criminală;

Considerând însă că legea din 1912 prin modificarea făcută a avut de scop a stavili întârzierile aduse de părți distribuțiunei justiției dar nu a înțeles să modifice întru nimic rolul ce-l are instanța supremă în materie penală, ca, independent de punctele semnalate de părți, să asigure o împărțire a justiției care să garanteze drepturile esențiale ale învinuiților, cum ar fi, de pildă, aplicarea regulii constituționale că nimeni nu poate fi susținut dela judecătorii săi firești, ori aceia a compunerii legale a instanțelor. Aceasta și în vederea împrejurării că Curtea poate oricând să fie chemată de Parchetul ei general sau de Ministerul de justiție, ca pe căile speciale prevăzute de codul de procedură penală sau de legea ei organică ca să se pronunțe asupra unor asemenea abateri, și că este în interesul unei bune administrațiuni a justiției ca să nu se întârzie soluțiunile de dat și să se evite multiplicarea proceselor de cercetat;

Că prin urmare rolul indicat mai sus al acestei Inalte Curți în materie penală rămâne și acum neștirbit, dispozițiunile art. 37 din lege (43 din legea din 1912), aplicându-se cu privire la motivele ce s'ar depune de părți peste termen, și numai în cazul când fie Ministerul public, fie Curtea din oficiu nu ar socoti că este loc ca să facă uz de drepturile ce-i sunt conferite în virtutea misiunii sale de supraveghere a aplicării legilor repressive.

Pentru aceste motive, Curtea, în numele legii respinge incidentul ridicat de d-l procuror general.

În fond d-l procuror a cerut respingerea recursului ca neîntemeiat.

Deliberând,

Văzând hotărârea supusă recursului,

Considerând că formele de procedură cerute de lege sub pedeapsă de nulitate se văd îndeplinite, iar legea bine aplicată,

Pentru aceste motive, Curtea, în numele legii respinge recursul.

NOTA. — A se vedea și judicioasa și documentata notă a d-lui avocat V. Dongoroz din *Jurisprudența Generală* din 24 Iulie 1926, speța 1131, pag. 758.

N. R.

CURTEA DE APEL CHIȘINĂU, SECȚIA II-a

Audiența dela 31 Martie 1927

Președinția d-lui D. MOSCU, Președinte

Fihman cu Goldenberg și alții

Cerere de suspendare a executării. Admisibilitate, fie ca un accesoriu al declarațiunii de recurs făcută chiar înainte de comunicarea deciziunii, fie ca o contestație făcută chiar înainte de orice început de executare. Art. 24, 35, 79 și 71 din legea pentru Curtea de Casație și Justiție.

Considerată ca un accesoriu al declarațiunii de recurs, cererea de suspendare a executării este admisibilă, nefiind prematură, cași declarațiunea de recurs, deși este făcută înainte de comunicarea deciziunii atacate, întrucât partea recurentă poate să renunțe la formalitatea comunicării, aceasta fiind stabilită numai în interesul ei.

Considerată ca o contestațiune la executare, cererea de suspendare este deasemeni admisibilă, nefiind prematură, deși deciziunea n'a primit niciun început de

executare, căci art. 71 legea Casației o condiționează numai de introducerea recursului.

Curtea,

Asupra cereri de suspendare a executării deciziunii acestei Curți, s. II No. 9 din 5 Martie 1927, introdusă de Boris Fihman. Având în vedere susținerile părților, concluziunile lor scrise și actele cari se găsesc la dosarul pricinii, din care se stabilește cele ce urmează:

La 5 Aprilie 1927, prin deciziunea comercială No. 91, Curtea de Apel din Chișinău a admis apelul făcut de Abram Mosco și Ianchel Goldenberg, introdusă în contra sentinței Trib. Orhei No. 282 din 1926 și l-a obligat la plata sumei de lei 163.000 cu procente și cheltuieli.

În contra acestei deciziuni Boris Fihman a declarat recurs la 11 Martie 1927, înainte ca deciziunea Curții să fi fost comunicată, rămânând ca motivele să fie depuse cu osebă petițiune, potrivit art. 36 din legea Înaltei Curți de Casație. La 21 Martie 1927, Fihman a făcut prezenta cerere de suspendare, iar prin petițiunea înregistrată la No. 1739 din 1927 a depus pentru satisfacerea legii, titluri de rentă de împrumut în valoare de lei 174.125, socotite pe cursul de lei 49,75, după cota Bursei, consemnată la grefă. Partea câștigătoare a depus la portărei, spre comunicare deciziunea Curții de Apel, atacată cu recurs în ziua de 22 Martie 1927.

Având în vedere că partea câștigătoare ridică incidentul de inadmisibilitate a cereri de suspendare, sprijinindu-se pe următoarele două motive:

1. Cererea de suspendare a executării fiind un accesoriu al declarării recursului, este prematură ca și însuși recursul, de oarece din combinarea art. 79, 24 și 35 din legea Curții de Casație, Înalta Curte nu poate statua decât asupra recursurilor făcute contra hotărârilor desăvârșite prin comunicare, fiindcă dreptul de recurs nu se naște pentru parte decât din momentul comunicării, iar, ca urmare, orice recurs declarat înainte de comunicare este prematur și prematură este și cererea de suspendare sprijinită pe un recurs făcut fără respectarea acestei condițiuni.

2. Dacă se consideră cererea de suspendare a executării ca o contestație, cererea de suspendare este și în acest caz prematură, pentru că partea câștigătoare n'a făcut încă cerere de executare.

Asupra primului motiv:

Considerând că prin art. 24 din legea Casației se prevede că Înalta Curte judecă cererile pornite și în contra hotărârilor desăvârșite, pronunțate de instanțele de apel;

Că art. 79 din aceeași lege, când califică drept desăvârșite numai hotărârile comunicate, pune un principiu final și tranzitoriu, menit să armonizeze legea nouă cu cea veche, care prevedea deosebiri în ce privește curgerea termenului de recurs între hotărârile date în prezența părților și acele pronunțate în lipsa lor.

Că, deși art. 35 din aceeași lege, care reglementează formalitățile cererii de Casație, prevede că va trebui să fie însoțită de copia hotărârii atacate, comunicată părților, totuși acest motiv nu conține decât ceea ce se întâmplă în mod obișnuit și nu exclude însă, nici nu înlătură cererile cari ar fi făcute înainte de comunicare.

Că această este spiritul legii și rațiunea sa juridică, se statornicește cu prisosință din dispozițiunile art. 36, care vorbind despre motivele recursului, prevede mai întâi ca ele să fie depuse odată cu petiția de recurs, dar presupune și cazul când recursul s'a introdus înainte de comunicare, când motivele vor putea fi depuse ulterior, în termenul hotărât de lege, care va curge dela comunicare.

Că din toată economia legii se vede limpede că formalitatea comunicării este stabilită în interesul părții care face recursul și ca atare partea poate să renunțe la ea și să introducă cererea de recurs înainte de comunicare.

Că lipsa de comunicare nu ridică hotărârii caracterul ei definitiv, ci înseamnă numai și precizează data când începe a curge termenul de recurs, fără de nici o influență asupra dreptului însuși, pe care legea îl acordă părții pentru atacarea hotărârilor definitive.

Că astfel fiind o hotărâre definitivă poate fi atacată cu recurs în momentul pronunțării, nefiind posibil pe cale de interpretare să se înlăture un principiu legal și să se creeze decăderi pentru partea care s'a arătat diligentă în apărarea dreptului său.

Asupra celui de al doilea motiv:

Considerând că prin art. 71, prevăzându-se dispozițiunea că după introducerea recursului în Casație se va putea cere și suspendarea executării; că față de acest text o asemenea cerere este subordonată numai cererii de casare iar nu și unui început de executare.

Astfel că și acest motiv urmează să fie înlăturat.

Având în vedere că și dispozițiunile art. 71 din legea Curții de Casație sunt îndeplinite și că partea potrivnică a depus vătarea corespunzătoare procesului.

Pentru aceste motive redactate de d-l Consilier Gh. Volenti, în virtutea legii, decide: admite cererea....

(ss) D. Moscu, C. Crivăț, G. Volenti.

NOTA. — În Nr. 15 din 17 Aprilie 1927 al acestei reviste, sub titlul: „Când se naște dreptul de recurs după legea Casației azi în vigoare”, am înfățișat argumentele, cari, după opiniunea mea, sprijină teza contrară.

Revin cu unele precizii și amănunte asupra aceluiaș teze, sugerate de argumentele cuprinse în deciziunea de mai sus.

Când am scris acele rânduri, ceea ce m'a preocupat intens și persistent a fost să aduc în actuala lege a Casației răspunsul cuvenit la întrebarea:

Când se stabilește prin această lege că o deciziune este desăvârșită, adică o chestie de timp; iar nu la întrebarea:

Care deciziune este desăvârșită, adică o chestie de cuprins.

Evident că, dacă mă preocupam să aflu și răspunsul la a doua întrebare, el n'ar fi fost surprinzător, fiind același cași sub legea veche.

„Considerând, zice Înalta Curte, că din cuprinsul art. 24 din actuala lege organică a Curții de Casație, rezultă că, în principiu, hotărârile instanțelor de apel sunt susceptibile de recurs numai dacă sunt desăvârșite, deci dacă prin ele instanțele de apel se pronunță definitiv asupra procesului, desesizându-se”. (Cas. I, Nr. 3981 din 29 Octombrie 1926).

Dar, după cum am spus, nodul chestiunii eră: când anume, în ce moment devin desăvârșite, după actuala lege, „hotărârile, prin cari instanțele de apel se pronunță definitiv asupra procesului, desesizându-se”?

În chiar momentul desesizării? Care este acel moment?

Este el „momentul semnării rezoluției”, după care „judecătorul nu mai are dreptul să-și schimbe părerea dată”, așa cum statuează art. 700 (în fine) din procedura civilă rusă?

Este el „odată ce hotărârea s'a iscălit și s'a pronunțat în public”, după care moment „nici un judecător nu-și mai poate retrage iscălitura”, așa cum statuează art. 119 (ab initio) din procedura civilă română?

Orientat după considerentul Înaltei Curți și limitându-mă la cuprinsul art. 24 din legea ei organică, aș fi găsit lesne și acest răspuns: „Curtea de Casație judecă... cererile de casare pornite:... în contra hotărârilor desăvârșite pronunțate de instanțele de apel” (alin. 1).

Ar însemna că art. 24 din legea Casației a modificat art. 700 din pr. civ. rusă în sensul înlocuirii momentului semnării prin momentul pronunțării.

Ar mai însemna că același art. 24 a unificat momentele desesizării din cele două proceduri în sensul art. 119 din pr. civ. română.

Dar legiitorul, mai ales în chestiuni de procedură, este uneori *cu adevărat* surprinzător.

Și fiindcă mă ocup deocamdată de momentul desesizării, relev din trecut următorul caz :

„... judecătorii... volnici sunt, înaintea *apelăției* prigonitoarelor părți, să-și ia înapoi hotărîrea...”. (Legiuirea Caragea, partea IV, cap. III, art. 6).

Deci, desesizare în momentul *introducerii* apelului ! Capricios până la surpriză — uneori — legiitorul procedural, după 106 ani dela surpriza de mai sus, putea să provoace surpriza din art. 79 legea Casației azi în vigoare.

Fără privire la desesizarea instanței, hotărîrilor considerate desăvîrșite după legea veche le putea adăuga, spre a fi desăvîrșite după cea actuală, o *condițiune* : *comunicarea*.

Putea, deci, foarte bine legiitorul din 1925 să formuleze, clar și precis, următoarea prescripțiune : „...deciziunile... date (*pronunțate*) după promulgarea acestei legi, de către o... Curte de apel... sunt *desăvîrșite* din momentul *comunicării*”. (art. 79, al. 1).

Cu atât mai mult a putut el să facă acest lucru, cu cât de astă dată n'a fost nicidecum capricios, deși apare, poate, surprinzător.

N'a fost capricios, pentrucă, după cum am arătat în citatul articol, condițiunea adăugată susține economia legii, ca pe o boltă cheia ei.

Astăzi astăzi economia legii prin cuvintele d-lui Prim-Președinte Gh. Buzdugan. O arăt astăzi și prin cuvintele ministrului „autor” al legii, ca fiind și mai aproape de lege.

„Proiectul a admis termenul de o lună pentru recursurile în materie civilă și comercială, crezându-l suficient pentru ca partea interesată să se hotărască a face recurs și totodată să-l motiveze prin însăși petiția inductivă a recursului, ca în toate provinciile realipite patriei, sau să dețină motivele printr'o petițiune deosebită, dar tot înăuntrul termenului de recurs... Termenul de o lună va trebui să curgă în toate cazurile dela comunicarea deciziunii sau hotărîrii atacate, căci numai cunoscând motivarea lor partea este în situațiunea să cunoască *dacă este autorizată a face recurs și pe ce anume temeiuri*”. (Expunerea de motive. Desbaterile Camerii. Monitorul Oficial, pag. 934).

Ca să se vadă cât de aproape este textul legii de pasajul de mai sus, transcriu și începutul faimosului art. 36 din legea Casației azi în vigoare.

„Recursul va trebui motivat prin însăși petiția de recurs, sau printr'o petițiune deosebită depusă, înăuntrul termenului de recurs, socotit numai dela comunicare, la...”.

Pus față în față cu pasajul citat prin expunerea de motive, pasajul citat din lege, *presupune* el „și cazul când recursul s'a introdus înainte de comunicare” ?

Nicidecum ; și iată, pe cale de comparație cu vechea lege, pentru ce :

Art. 36 din legea actuală corespunde cu art. 42 din vechea lege.

Art. 36 nu reproduce, dar modifică art. 42.

În ce sens ?

Căși sub vechea lege, sub legea actuală, *recursul poate fi declarat printr'o petițiune, și motivat prin alta*.

Sub vechea lege, motivele puteau fi depuse în termen de două luni dela *înregistrarea* recursului.

Recursul se putea declara, în materie civilă, în termen de două luni dela *comunicarea* hotărîrii ce se atacă.

Deci, sub legea veche, există, cu privire la punctul de plecare, distincțiune între termenul de recurs și termenul de motivare.

Existau, cu alte cuvinte, două termene : unul pentru recurs și altul pentru motivare, egale ca durată distincte ca punct de plecare.

Termenele acestea nu se suprapuneau, nu coincideau.

Tot două termene există și azi ?

Nu !

Azi există un singur termen, atât pentru recurs, cât și pentru motivare, *durând o lună dela comunicarea hotărîrii ce se atacă*.

Comunicarea hotărîrii interesează atât recursul cât și motivarea : indică pentru amândouă punctul de plecare al termenului, stabilește de când și până când curge acest termen unic, fixează „*înăuntrul*” lui.

Dar „partea poate să renunțe la comunicare și să introducă cererea de recurs înainte”.

Da, însă cu o condițiune : renunțând la comunicare ca punct de plecare al termenului de recurs, să renunțe la această formalitate și ca punct de plecare al termenului de motivare.

Sub actuala lege, comunicarea fiind o formalitate îndeplinind două funcțiuni procedurale, cine renunță la una nu poate să nu renunțe și la cealaltă.

Numai așa este cu putință să rămână nealterat înțelesul expresiunii : „*înăuntrul* termenului de recurs, socotit *numai* dela comunicare”.

Altfel, ar fi o revenire, sub o altă formă, la cele două termene de sub vechea lege, contopite, sub legea nouă, în *unul* singur.

„...întrucât un nou termen, spune d-l Prim-Președinte al Inaltei Curți, cu nimic justificat ca să se depună motivele, *cum prevede azi legea Casației* (vechea lege), servește exclusiv interesele părții ce voeste a prelungi judecata în detrimentul aceleia care este silită a urmări în justiție valorificarea dreptului său”. (Expunerea de motive. Desbaterile Camerii. Monitorul Oficial, pag. 929).

„...de oarece un nou termen, repetă Ministrul „autor” al legii, pentru depunerea motivelor de recurs, *cum prevede azi legea Curții de Casație* (vechea lege), este numai un mijloc de întârziere a judecății”. (Ibidem, pag. 934).

Relev că, în această privință, sunt cu Inalta Curte în desacord (s. III, 23 Noembrie 1926), dar sunt de acord în altă privință (s. III, dec. Nr. 1060 din 19 Noembrie 1926) și anume asupra caracterului dispozițiilor art. 79 (cp. 77, 78, 83) din legea Casației azi în vigoare : „dispozițiuni speciale aplicabile până la unificarea legislațiunei la afacerile civile din anumite regiuni ale țării”, cu care este însă în desacord considerentul respectiv din deciziunea adnotată.

Iar toate acestea denotă nu atât „lupta pentru drept”, cum o denumise Ihering, ci „dreptatea în luptă cu dreptul”, cum remarcă d-l Prim-Președinte al Supremei Instanțe, în discursul de deschidere a anului judecătoresc în curs, — admirabila sinteză a prefacerilor de adâncime și de viteză a vieții sociale de după războiul mondial.

CONST. TEODORESCU

Avocat-Chișinău

TRIBUNALUL BUZĂU, SECȚIA II

Audiența dela 18 Decembrie 1924

Președinția d-lui C. A. PAPADOPOL, Judecător

C. C. Dumitriu cu Soc. An. Goetz et Comp.

Sentința Civilă No. 499

Adjudecare. Simulațiune. Inchiriere nu mai mare de 5 ani. Tutoare legală. Dacă avea capacitatea să-o facă. Minor. Nulitate. Art. 401 și urm. c. civ. Societate anonimă. Dacă era capabilă să dobândească imobile rurale. Art. 7 al. 5 vechea Constituție, art. 112, 185 și 122 cod. com.

1. Constatându-se în fapt că nu este vorba de o vânzare, ci de o arendare către Societate pe timp de 5 ani, cu îndeplinirea formelor legale, iar simulațiunea nedovedindu-se, motivul invocat în speță, nu este înțeles.

2. Vânzarea la licitație publică a averii minorului făcându-se cu păzirea formelor legale, ordonanța de adjudecare este validă.

3. O societate anonimă constituită în România și având sediul social în România, este o societate națională, astfel că ea are capacitatea de a achiziționa imobile rurale pentru instalarea stabilimentului său industrial.

Tribunalul,

Asupra acțiunii civile intentată prin petiția înreg. la No. 16355 din 30 Septembrie 1922 de Constantin Cr. Dumitru zis Const. C. Dumitrescu, prin procuratorului său, avocat V. Antonescu cu procura legalizată de poliția Buzău, în contra Societății Anonime pentru exploatare de păduri și ferăstraie cu vapor mai înainte P. et C. Goetz et Co. domiciliată în București, pentru a se declara nulă ordonanța de adjudecare No. 8249 din 21 Iulie 1908 dată de Tribunalul Buzău, din care se constată că sus numita societate a cumpărat la licitație publică 5 pogoane și 10 prăjini pământ rămas pe urma defunctului Crăciun Dumitru din comuna Păltineni, județul Buzău, fiului său minor Const. C. Dumitrescu, azi devenit major, reprezentat atunci prin tutoare legală Leanca Cr. Dumitru, pe motiv: 1. că a fost o vânzare simulată care ascundea între părți o închiriere mai mare de 5 ani ce tutoarea legală nu avea capacitatea de a o face; 2. că chiar dacă vânzarea ar fi fost reală, ea este isbită de nulitate pentru că s'a violat art. 401 și urm. c. civ., și 3. pentru că în conformitate cu art. 7 al. 5 din Constituție, adjudecatarea Societate Anonimă Goetz fiind o societate străină era incapabilă de a dobândi imobile rurale din România.

Având în vedere actele dela dosar, susținerile orale făcute de părți, în instanță, cum și concluziunile scrise ce s'au depus la dosar.

Având în vedere că din toate acestea în fapt se constată următoarele:

Societatea Anonimă pentru exploatarea de păduri și ferăstraie cu vapor mai înainte P. et C. Goetz et C-ie, cu sediul în București, s'a constituit în țară la 22 Decembrie 1883 și a fost autorizată de a funcționa în România, conform statutelor prezentate, prin Înaltul Decret Regal No. 2811 din 24 Decembrie 1883, publicat în Monitorul Oficial No. 217, în urma constatărei făcute de Consiliul de Miniștri din acel timp, că această societate corespunde condițiilor prevăzute de regulamentul societăților anonime din 1868 și că este utilă comerțului și industriei țării românești. În vederea înființării și exploatarei unui stabiliment propriu industrial în comuna Păltineni, cătunul Nehoi, județul Buzău, pârâta societate „Goetz” cumpără în luna Iulie 1908 prin licitație publică la Trib. Buzău 5 pogoane și 10 prăjini pământ arabil din acea localitate, proprietatea minorului Const. C. Dumitrescu, reprezentat prin tutoarea legală Leanca Crăciun Dumitru. Cu acest teren cumpărat și cu alte terenuri luate în arendă dela alți locuitori pe o durată de 29 ani, societatea Goetz formează un perimetru apreciabil necesar exploatațiunii stabilimentului industrial, ce a și

fost instalat în cursul anului 1908 și următorii pe lunca Nehoiului.

Având în vedere că acțiunea în nulitatea ordonanței de adjudecare se sprijină pe trei temeuri de drept. 1. vânzarea prin licitație publică a fost simulată, 2. s'a înstrăinat o avere imobiliară aparținând unui minor cu violarea art. 401 și urm. c. civ., și 3. societatea Goetz fiind o societate străină, nu putea dobândi imobile rurale în România, în conformitate cu art. 7 al. 5 din Constituție.

Asupra primului motiv de nulitate.

Având în vedere că în susținerea acestui motiv de nulitate reclamantul arată că prin actele ce a depus la dosar, a stabilit că între societatea Goetz și tutoarea legală Leanca Cr. Dumitru, nu s'a efectuat o vânzare, ci s'a contractat o arendare pur și simplu a terenului în litigiu pe o durată de 29 ani și că anterior licitațiunii publice ce a avut loc înaintea Tribunalului Buzău, la 20 Aprilie 1908, s'a încheiat între societatea Goetz și mai mulți locuitori din comuna Păltineni printre cari și tutoarea legală Leanca Cr. Dumitru, un contract de arendă a unor terenuri de pe lunca Nehoiului, unde se găsește azi instalată fabrica de cherestea pe o durată de 29 ani și că pe lângă aceasta tutoare legală a obținut dela Directorul societății de pe acea vreme Wilhelm Renelt o declarațiune scrisă—un act secret — prin care îi recunoaștea dreptul că în cazul unei adjudecări definitive pe seama societății Goetz a celor 5 pogoane și 10 prăjini, la terminarea definitivă a exploatațiunii forestiere sau de altă natură a societății, terenul adjudecat să rămână proprietatea minorului sau a moștenitorilor săi, fără nici o altă despăgubire în folosul societății decât suma de 500 lei și că deci din aceste acte prezentate și aflate la dosar, simulațiunea vânzării prin licitațiune publică este evidentă iar ordonanța de adjudecare nu poate să fie decât nulă.

Considerând că din contractul de arendare autentificat de Judecătoria peșt. Păltineni, județul Buzău, în ziua de 20 Aprilie 1908, se constată că un număr de locuitori din comuna Păltineni, jud. Buzău, au arendat societății Goetz reprezentată prin directorul ei Wilhelm Renelt autorizat cu procură autentificată de Trib. Ilfov secția notariat la Nr. 918 din 908, diverse suprafețe de teren, cari în total rezumază 53 pogoane, 12 prăjini și 10 stânjieni, situate în comuna Păltineni, cătunul Nehoi, la locul numit Lunca Nehoiului, după cum s'a arătat și într'un plan ridicat de un inginer;

Considerând că din același contract de arendare, se mai constată că toți acei proprietari cari au avut capacitatea deplină de a contracta au arendat terenurile lor, pe termen de 29 ani— a se vedea paragr. II din contract — iar cei ce au arendat terenurile aparținând minorilor le-au arendat numai pe 5 ani având în acest scop și autorizațiunea consiliului de familie așa după cum este precis specificat în contractul de arendă — par. 10 și 25 din contract.

Că prin urmare, Leanca Crăciun Dumitru tutoarea legală a minorului său fiu la 20 Aprilie 1908 nu a făcut o arendare îndelungată a terenului în litigiu pe o durată de 29 ani, după cum s'a susținut, ci o arendare pe 5 ani așa după cum este prevăzut în contract, ceea ce îi era permis să facă fără îndeplinirea vreunei formalități întrucât avea folosința legală a bunurilor aparținând minorului.

Având în vedere că la dosar s'a mai depus de reclamant în cursul procesului, spre a se evidenția simulațiunea, declarațiunea scrisă dată de fostul director al societății Goetz, al cărei conținut s'a arătat mai sus;

Considerând că deși din cuprinsul acestui act se constată că fostul director făcea acele declarațiuni în virtutea drepturilor conferite de societate prin procurile autentice la Nr. 6819 și 918 din 908, însă întrucât azi societatea pârâtă nu recunoaște că acest director ar fi fost împuternicit să facă asemenea recunoașteri, cari să oblige societatea — a se vedea răspunsul la interogator al societății, — iar reclamantul nu face și nici nu încearcă să facă cea mai mică dovadă în acest scop, dreptul că acel act secret nu poate să aibă nici o valoare juridică între

societate și reclamant, nu poate obliga societatea cu nimic și ca atare el urmează să fie înlăturat.

Dar nu numai atât, pe lângă că nu se dovedește existența mandatului, prin care Wilhelm Renelt ar fi fost împuternicit să facă recunoașterile din actul secret, dar din examinarea statutelor societății Goetz, care este actul ei constitutiv, se va mai vedea că prin art. 18 al. ult. s'a hotărât că numai consiliul de ad-ție este în drept să decidă achiziționarea sau înstrăinarea imobilelor până la 1.000.000 lei în timp ce direcțiunea nu poate angaja societatea în tranzacțiunile ce le va face, decât numai când va fi vorba de o sumă mai mică valoarei de 3000 lei, ceea ce nu este cazul, căci terenul în litigiu e cumpărat la licitație publică cu suma de 15.500 lei.

Că întrucât din actul de arendare se constată precis că tutoarea legală a arendat mai întâi societății Goetz terenul din litigiu pe timp de 5 ani, că întrucât din complexul desbaterilor mai rezultă că aceiași societate căutând să-și asigure pe un timp mai îndelungat puțința de exploatare a stabilimentului forestier pe perimetrul de loc ce l-a format și pe care s'a așezat fabrica de chereștea de azi cu depozitele respective, a intrat în tratative cu tutoarea legală și cu îndeplinirea formalităților prevăzute de lege a cumpărat prin licitație publică cele 5 pogoane și 10 părjimi ce aparțineau minorului reclamantul de azi, cu suma de 15.000 lei, un preț nu numai derizoriu care să dea de bănuț o simulațiune după cum s'a pretins, dar destul de mare față de prețurile cu cari se vindeau asemenea terenuri în anul 1908, în comuna Păltineni și în oricare altă parte a țării; față cu constatările făcute, față cu lipsa de dovezi a reclamantului care să ducă la o situațiune de certitudine că vânzarea efectuată a fost simulată și față cu împrejurarea că această vânzare s'a desăvârșit înaintea justiției prin licitație publică, Tribunalul găsește că acest motiv de anulare urmează să fie respins cu neîntemeiat.

Asupra celui de al doilea motiv de nulitate:

Având în vedere că în susținerea acțiunii sale, reclamantul mai invoacă ca motiv de anulare a ordonanței de adjudecare pe acela că cu ocaziunea scoaterei în vânzare prin licitație publică a terenului în litigiu nu s'a îndeplinit dispozițiunile prevăzute de art. 401 și urm. din codul civil.

Considerând că din cuprinsul ordonanței de adjudecare se constată că mai înainte de a se procede la vânzarea prin licitație publică, judecătoria ocolului Pătlărlagele a înaintat cu adresa Nr. 248 din Mai 1908 încheierea consiliului de familie a tutelei defunctului Crăciun Dumitru, prin care tutoarea legală pentru motive bine determinate a fost autorizată să ceară vânzarea prin licitație publică a imobilelor din acțiune, că licitația să înceapă dela suma de 15400 lei, iar prețul rezultat din vânzare să fie întrebuințat în cumpărare de efecte de stat, încheiere ce a fost omologată de Tribunal cu concluziunile parchetului prin jurnalul Nr. 5598 din 12 Mai 1908, că tutoarea le-lă prin petiția înreg. la Nr. 17173 din 908 în executarea acestei lucrări a cerut și Tribunalul prin jurn. Nr. 6113 din 23 Mai 908 cu concluziunile Parchetului a dispus scoaterea în vânzare prin licitație publică a acelor terenuri cu respectarea formelor prevăzute pentru vânzările imobiliare aparținând minorilor, că Tribunalul procedând la vânzare prin licitație publică cu îndeplinirea formalităților cerute de lege, imobilul a fost adjudecat societății pârâte, cu suma de 15.500 lei, iar după depunerea prețului și a tuturor taxelor ce au ocazionat această vânzare, la 21 Iulie 1908 s'a liberat de Tribunalul societății anonime pentru exploatarea de păduri și ferăstrae cu vaporii, fost mai înainte P. et C. Goetz et C-ia, ordonanța de adjudecare pe baza căreia a fost declarată proprietară asupra terenurilor supuse vânzării, ordonanță ce a fost apoi transcrisă la Nr. 2773 din 24 Iulie 1908;

Că prin urmare, față cu aceste constatări rezultate din ordonanța de adjudecare, dată de Trib. Buzău, și față cu împrejurarea că reclamantul nu aduce nici o dovadă în sprijinul o-

biecțiunilor sale, urmează ca și acest motiv de nulitate să fie respins ca neîntemeiat.

Asupra celui de al treilea motiv de nulitate.

Având în vedere că reclamantul pe lângă cele două motive de nulitate, mai invoacă în fine încă un motiv de anulare a ordonanței de adjudecare și anume că cu ocaziunea efectuării vânzării prin licitație publică, societatea Goetz achiziționând terenurile în litigiu — pământ rural — întrucât era o societate străină, iar nu națională în conf. cu art. 7 al. 5 din Constituție, care prohibă străinilor dobândirea imobilelor rurale în România, — că această vânzare fiind nulă de drept și ordonanța de adjudecare este nulă și fără vre-un efect.

Considerând că după art. 7 al. 5 din Constituție numai românii și cei naturalizați români pot dobândi imobile rurale în România, cu respectarea drepturilor câștigate până în momentul promulgării Constituției revizuite la 1879;

Considerând că naționalitatea unei societăți anonime ce funcționează în România, nu se determină după naționalitatea acționarilor sau a capitalurilor acestora, pentru că societatea anonimă constituie prin ea însăși o persoană distinctă de aceea a acționarilor ei și dacă ar fi acesta adevăratul sistem de caracterizare el ar aduce soluțiuni insolubile, întrucât dacă într-o societate anonimă acționarii ar fi români și străini, nu s'ar putea caracteriza ce fel de naționalitate are acea societate; dar nu numai atât: cum acțiunile sunt la purtători este posibil ca la înființarea unei societăți toți acționarii să fie numai români și capitalul românesc și să avem deci o societate națională, iar peste câțva timp acțiunile acestea să ajungă prin transmisiune în mâna unor străini, ar însemna să se schimbe naționalitatea acelei societăți ce fusese mai înainte națională într-o societate străină pentru că acționarii și capitalul nu mai este românesc, în acest caz ar fi posibil acest sistem de caracterizare? De sigur că nu, pentru că ar fi foarte periculos întrucât sistemul adevărat nu ar constitui o garanție de certitudine în operațiunile societăților atâta timp cât ar fi supuse acestor fluctuațiuni de a fi considerate când naționale, când străine în diferitele epoci de funcționare.

Că ceea ce determină naționalitatea unei societăți ce funcționează în România, în conformitate cu unanimitatea doctrinei și jurisprudenței române și străine, este locul unde societatea s'a constituit, locul unde ea își are sediul social și locul unde își are obiectul principal al întreprinderilor ei.

Considerând că societatea anonimă pentru exploatare de păduri și ferăstrae cu vaporii fost mai înainte P. et C. Goetz et Co. a fost constituită în țară, își are sediul principal în țară, iar obiectul tuturor întreprinderilor sale industriale sunt în țară, că Consiliul de administrație își are sediul în țară, iar adunările generale se țin în țară, această societate nu poate fi socotită decât ca o societate națională ce poate dobândi imobile rurale în România în conformitate cu legile și regulamentele în vigoare.

Considerând că după art. 112 c. com. unicul administrator sau cel puțin o treime din numărul administratorilor trebuie să fie români, iar în ceea ce privește societățile ale căror statute permit dobândirea de imobile rurale, altele decât cele destinate la construcția unui stabiliment industrial sau la exploatarea industrială și dependințelor ei, jumătate plus unul din numărul administratorilor trebuie iarăși să fie români;

Considerând că după art. 185 c. com. în ce privește pe cenzori se păstrează aceiași proporție ca și numărul administratorilor;

Considerând că din răspunsul la interogator dat de reclamant se constată că, imobilul rural dobândit de societatea pârâtă în anul 1908 face parte din perimetrul stabilimentului industrial al societății Goetz ce se găsește instalat în comuna Păltineni, pe lunca Nehoiului.

Considerând că prin actul constitutiv al societății pârâte, nu i s'a interzis acestuia achiziționarea de imobile rurale, iar prin statutele ei s'a prevăzut puțința de a achiziționa orice fel de imobil în vederea exploatarea sale industriale pe care le-ar

întreprinde în țară, fără de care de sigur că nu ar fi putut să funcționeze și să ia desvoltarea cea mare la care a ajuns această întreprindere forestieră.

Considerând că din broșurile dări de seamă anuale ale societății, depuse la dosar, se constată că atât anterior anului 1908, cât și ulterior acestui an până în prezent, societatea anonimă Goetz a satisfăcut cerințele prevăzute de art. 122 și 185 c. com. și anume că în sânul Consiliului de administrație a existat în totdeauna numărul necesar de români pentru ca o societate să poată funcționa în România;

Considerând că din moment ce legea a hotărât că pentru a se putea dobândi de o societate un imobil rural în România, care să nu serve la construcția stabilimentului industrial sau al dependințelor ei, numărul administratorilor și cenzorilor ei să fie de cel puțin jumătate plus unul de sigur că atunci când imobilul rural a servit, ca în speță, la perimetrul pe care se află așezată fabrica de cherestea, nu i se poate impune societății pârâte să aibă ca români în sânul Consiliului de administrație decât o treime din numărul lor cum și o același proporție în ce privește pe cenzori pentru ca dobândirea unui imobil rural să fie valabilă.

Că, prin urmare, societatea Goetz fiind socotită națională, dobândirea imobilelor în România îi este permisă în conformitate cu dispozițiunile art. 7 al. 5 din Constituție, iar în ce privește ordonanța de adjudecare asupra terenurilor din litigiu ea este validă fiind făcută cu respectarea dispozițiilor cerute de art. 122 și 185 c. com.

Având în vedere că cu privire la naționalitatea societății Goetz în special s'a mai susținut de reclamant că din moment ce societatea a fost pusă sub sechestru conform cu legea din 22 Decembrie 1916, această societate nu poate fi socotită decât ca străină, așa după cum a caracterizat-o acea lege și instanțele judecătorești, cari au dispus administrarea ei prin controlul justiției.

Considerând că într-adevăr, prin dispozițiunile cuprinse în această lege intitulată: „*Legea relativă la supușii statelor cu cari România se găsește în stare de războiu și bunurile acestora*” — o lege cu caracter vremelnic și excepțional — se hotărăște că orice societate de orice fel constituită sau își are sediul în țările cu cari România se găsește în războiu, sau orice fel de societate constituită în România însă o parte sau întreg capitalul ei, aparține unui supus cu care România este în războiu, sau dacă unul din membrii Consiliului de administrație, fondatori sau cenzori, este supus țării inamice și numai cândva a făcut parte din societate în acea calitate, etc., etc... să fie administrate și lichidate prin justiție;

Considerând că societatea Goetz intrând într-una din categoriile prevăzute de această lege, a fost pusă sub sechestru și administrată prin justiție, fără să se ordone lichidarea ei, pentru că se constatare că era o societate ce era de un mare folos țării prin exploatarea forestieră ce făcea;

Considerând că dacă societatea Goetz, ca și alte multe societăți, a fost pusă sub sechestru și administrată prin justiție un oarecare timp, — căci mai târziu s'a ridicat sequestrul, acțiunile supușilor inamici trecând în mâinile supușilor români și supușilor țărilor străine amice, aceasta s'a făcut impus fiind de necesitățile războiului în scopul de a întrerupe orice relațiuni comerciale cu supușii statelor, cu cari România se găsea în războiu și pentru a se lua măsuri de garanție cu privire la averile ce aparțineau supușilor români și să se asigure eventualele despăgubiri de războiu ce s'ar cuveni Țării Românești.

Considerând că acesta fiind scopul legii, se poate pretinde că legiuitorul a voit să ridice caracterul de naționalitate al societăților create în România, ce funcționau în țară și aduceau un folos înverdat industriei și economiei naționale? De sigur că nu, pentru că prin aceasta s'ar fi păgubit însăși acționarii români sau străini supuși ai țărilor amice, ceea ce nu a fost în intenția legiuitorului. Dar în afară de aceasta, asemenea dispozițiuni nu se puteau lua printr-o lege cu caracter

vremelnic, provizoriu după cum s'a arătat în art. 45 din care rezultă că dispozițiunile legii în discuțiune sunt în vigoare numai pe un timp determinat și anume până la încheierea păcei generale.

Considerând dar că această lege față cu caracterul și scopul urmărit de ea, nu poate să atingă personalitatea juridică a societăților și să ridice capacitatea acestor societăți naționale de a deține imobile rurale, ci prin efectul ei se numește de instanța judecătorească după indicația Ministerului de Justiție, un administrator sequestru care se substituie în drepturile acționarilor străini inamici și numai al acestora, numai cu scopul de garanție pentru stat, asigurându-și o parte din despăgubirile eventuale de războiu, cât și pentru garantarea averilor asociaților români sau supuși străini amici cari și-au investit capitalurile lor în astfel de societăți.

Că, prin urmare, și acest de al treilea motiv de nulitate fiind neîntemeiat, urmează să fie înlăturat, iar acțiunea introdusă de Const. C. Dumitrescu să-i fie respinsă ca nefondată cu 1500 lei cheltueli de judecată, pe care tribunalul în aprecierea sa le acordă societății pârâte.

Pentru aceste motive, redactate de d-l Judecător de sedință Const. I. Ionescu, respinge acțiunea, etc.

(ss) C. A. Papadopol, Const. Ionescu.

A apărut, în editura „Curierul Judiciar”, NOUA LEGE A TIMBRULUI ȘI A IMPOZITULUI PE ACTE ȘI FAPTE JURIDICE, însoțită de Expunerea de motive, Avizul Consiliului legislativ, Rapoartele dela Cameră și Senat și Instrucțiunile date pentru punerea ei în aplicare. Având la fine un **INDICE ALFABETIC** care înlesnește cercetările și arată timbrul și taxa la care e supus fiecare act și fapt juridic. *Prețul 100 lei.*

A apărut în editura Curierul Judiciar LEGEA CHIRIILOR DIN 1927 însoțită de Expunerea de motive a Ministerului de Justiție, Avizul Consiliului legislativ, Rapoartele dela Cameră și Senat și Legea Micului Parchet. *Prețul 30 lei.*

A apărut: CHESTIUNI DOBROGENE. CETATENIA IN DOBROGEA NOUA. REGULAREA PROPRIETĂȚII RURALE de A. N. Pineta, Avocat. Un volum format mare 130 pag. *Prețul 160 lei.*

A apărut NOUA LEGE A TIMBRULUI. Volumul având 480 pagini, cuprinde: Textul oficial al legii, o **Alfabetare amănunțită a legii pe materii** (acte și fapte juridice) civile, comerciale, fiscale, legi speciale, succesiuni, afișaj, impozit proporțional, etc., alcătuită și sistematizată cu multă competență de **Dimitrie G. Longinescu**, profesor și avocat. *Prețul 150 lei.*

A apărut în Editura „Curierului Judiciar”: STUDII DE DOCTRINA JURIDICA CIVILA de Constant. Ionescu, Avocat, doctor și laureat în drept din Paris. *Prețul lei 60.*

Rugăm pe onorații noștri colaboratori și cititori—avocați și magistrați—să binevoiască a continua cu trimiterea regulat, săptămânal—*scrise descifrabil pe câte o pagină*—a hotărârilor ce interesează a fi publicate ca spețe fie în **Curierul Judiciar**, în extenso, fie în **Jurisprudența Generală**, în rezumat, așa după cum le publicăm.

La hotărârile cari prezintă un interes deosebit, Redacția va îngriji să fie însoțite de **Note**.